

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
КАФЕДРА ФІНАНСОВОГО ТА ПОДАТКОВОГО ПРАВА**

ВИПУСКНА РОБОТА

на тему: Правові засади протидії корупції у діяльності фінансових органів

**Здобувача вищої освіти II рівня, II курсу, ПМФз-23-1 групи,
спеціальності 081 «Право»**

освітня програма «Правове забезпечення фінансової безпеки держави»

(підпис)

Жевакіна Ольга Дмитрівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник

(підпис)

Цимбалюк А.В., к.е.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

**Керівник освітньо-професійної
програми**

(підпис)

Білоус Віктор Тарасович, д.ю.н., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

**Допущено до захисту за рішенням кафедри фінансового та податкового права
протокол від «09» січня 2025 р. № 8.**

Звідувач кафедри

(підпис)

Глух Марина Василівна, к.ю.н., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Ірпінь – 2025

Реєстрація № 1 28.01.25 [signature]
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту 04.01.2025 [signature]
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту добре 12.02.2025 [signature]
(оцінка) (дата) (підпис)

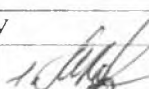
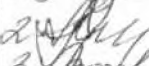
Голова комісії: [signature] М.В. Кармаліта
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії: [signature] М.В. Глух
(підпис) (ініціали, прізвище)

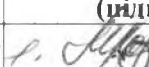
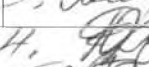
[signature] В.Т. Білоус
(підпис) (ініціали, прізвище)

[signature] А.В. Гарбінська-Руденко
(підпис) (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П. голови комісії, членів комісії, секретаря. (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 10	10		1. 2. 3. 4. 5.
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	25		
5. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10			
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	42		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	82		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря. (підписи)
82	B	prof	12.02.25	1. 2. 3. 4. 5.

АНОТАЦІЯ

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІВ

Метою роботи є аналіз чинного законодавства України, наукових досліджень та практики застосування антикорупційних заходів для визначення ефективності існуючих механізмів у фінансових органах та формулювання рекомендацій щодо їх удосконалення.

Відповідно до поставленої мети були визначені основні завдання:

- здійснити історико-правовий аналіз генези та розвитку боротьби з корупцією;
- дослідити правові основи боротьби з корупцією та корупційними правопорушеннями;
- визначити поняття системи суб'єктів запобігання та протидії корупції та розкрити їх загальну характеристику;
- охарактеризувати адміністративно-правові аспекти діяльності Національного антикорупційного бюро України;
- визначити роль і місце Національного агентства з питань запобігання корупції в системі антикорупційних органів України;
- дослідити міжнародний досвід створення та функціонування системи антикорупційних органів;
- розглянути основні проблеми та перспективи розвитку державної антикорупційної політики в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі боротьби з корупцією в фінансових органах.

Предметом дослідження є правові засади та інструменти протидії корупції в діяльності фінансових органів України.

Результати дослідження дозволяють сформулювати основні напрями удосконалення правового регулювання в контексті боротьби з корупцією, а також оцінити ефективність існуючих механізмів протидії корупційним правопорушенням у фінансовій сфері.

Кваліфікаційна робота містить 46 сторінок, список використаних джерел складається з 36 найменувань.

Ключові слова: корупція, фінансові органи, антикорупційне законодавство, правова боротьба з корупцією, фінансова сфера, міжнародний досвід.

Рік виконання дипломної роботи: 2024 р.

Рік захисту роботи: 2025 р.

ABSTRACT

LEGAL FOUNDATIONS OF ANTI-CORRUPTION MEASURES IN THE ACTIVITIES OF FINANCIAL AUTHORITIES

The aim of the research is to analyze the current legislation of Ukraine, scientific studies, and the practice of applying anti-corruption measures to determine the effectiveness of existing mechanisms in financial authorities and to formulate recommendations for their improvement.

In accordance with the goal, the main tasks were defined:

- to conduct a historical and legal analysis of the genesis and development of the fight against corruption;
- to investigate the legal foundations of combating corruption and corruption offenses;
- to define the concept of the system of subjects of prevention and counteraction to corruption and reveal their general characteristics;
- to characterize the administrative and legal aspects of the activities of the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine;
- to determine the role and place of the National Agency for the Prevention of Corruption in the system of anti-corruption bodies of Ukraine;
- to explore international experience in the creation and functioning of anti-corruption bodies;
- to examine the main problems and prospects for the development of state anti-corruption policy in Ukraine.

The object of the study is public relations arising from the fight against corruption in financial authorities.

The subject of the study is the legal foundations and tools for combating corruption in the activities of financial authorities in Ukraine.

The results of the research provide the basis for formulating the main directions for improving legal regulation in the context of anti-corruption efforts, as well as assessing the effectiveness of existing mechanisms in combating corruption offenses in the financial sphere.

The diploma thesis contains 46 pages, and the list of references includes 36 sources.

Keywords: corruption, financial authorities, anti-corruption legislation, legal fight against corruption, financial sector, international experience.

The year of completion of the qualification work is 2024.

Year of thesis defence: 2025.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ 1. КОРУПЦІЯ, ЯК НЕГАТИВНЕ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЯВИЩЕ	12
1.1. Історичний аспект розвитку корупції.....	12
1.2. Правові основи боротьби з корупцією в українському законодавстві.....	14
1.3. Протидія корупції у фінансових інститутах держави та соціальні наслідки.....	18
РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ...	22
2.1. Поняття та загальна характеристика системи суб'єктів запобігання та протидії корупції.....	22
2.2. Роль і місце Національного агентства з питань запобігання корупції в системі антикорупційних органів України.....	40
РОЗДІЛ 3. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА З ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІВ.....	44
3.1. Зарубіжні приклади вдосконалення законодавства протидії корупції у діяльності фінансових органів	44
3.2. Використання новітніх технологій у боротьбі з корупцією.....	46
ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	53

ВСТУП

Актуальність теми. Найбільш актуальною соціальною проблемою України, як і багатьох країн світу є запобігання та протидія корупції у всіх сферах функціонування влади, особливо у спробах держави інтеграції до Євросоюзу. Через важливість наближення антикорупційного законодавства до Європейських стандартів, за рекомендаціями міжнародної спільноти Україною було прийнято цілий ряд законодавчих актів, які були направлені на протидію корупції, а також була розроблена антикорупційна стратегія та внесено зміни до вже існуючих кодексів.

Проблема корупції та її запобігання потребує детального вивчення, оскільки вона є загрозою для національної безпеки, подальшого розвитку демократичного суспільства, конституційного устрою та в цілому правової держави.

Актуальність даного дослідження полягає в дослідженні явища корупції та можливості її подолання шляхом удосконалення діяльності антикорупційних органів, надання їм незалежності, можливості запозичення позитивного зарубіжного досвіду в сфері боротьби з корупцією та усунення прогалин в національному антикорупційному законодавстві.

Аналіз публікацій за тематикою дослідження. Проблеми протидії корупції стали темами дисертаційних досліджень, які проводили Л. М. Касьяненко, В.Т. Білоус, О. О. Дудоров, З. А. Загінєй, В. С. Лукомський, Є. В. Невмержицький, О. В. Терещук, С. А. Шалгунова, М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, Л. Брич, В. М. Гаращук, П. Т. Гега, В. О. Глушков, В. В. Голіна, І. М. Даньшин, О. Г. Кальман та інші. Проте питання адміністративно-правового статусу суб'єктів запобігання корупції вимагає подальшого вивчення та аналізу.

Мета і завдання дослідження. Мета роботи полягає у аналізі діяльності суб'єктів запобігання корупції, вивчення адміністративно-правового статусу антикорупційних органів, утворених для боротьби з корупцією, доцільність їх існування в Україні та аналізі антикорупційної

політики держави.

Для досягнення зазначеної мети були поставлені такі завдання:

- здійснити історико-правовий аналіз генези та розвитку боротьби з корупцією;
- дослідити правові основи боротьби з корупцією та корупційними правопорушеннями;
- визначити поняття системи суб'єктів запобігання та протидії корупції та розкрити їх загальну характеристику;
- охарактеризувати адміністративно-правові аспекти діяльності Національного антикорупційного бюро України;
- визначити роль і місце Національного агентства з питань запобігання корупції в системі антикорупційних органів України;
- дослідити міжнародний досвід створення та функціонування системи антикорупційних органів;
- розглянути основні проблеми та перспективи розвитку державної антикорупційної політики в Україні.

Об'єкт дослідження суспільні відносини, що виникають в процесі правового регулювання діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні.

Предметом дослідження є адміністративно-правовий статус суб'єктів запобігання корупції.

Методи дослідження. Відповідно до обраної мети та для вирішення поставлених завдань у роботі було використано сукупність загальнонаукових, дослідницьких та спеціальних методів сучасної науки, а саме:

- формальної логіки (аналіз, синтез, дедукція, індукція, абстракція, гіпотеза та аналогія) надав можливість детальніше усвідомити зміст поставлених завдань;
- історичний – використовувався для вивчення підходу до виникнення корупції;
- структурно-функціонального аналізу – застосовувався під час

вивчення нормативно-правових основ запобігання корупції;

- аналізу та синтезу – був використаний під час дослідження новостворених антикорупційних органів;
- синтетичний метод – був використаний під час дослідження та узагальнення заходів запобігання та протидії з корупцією;
- порівняльний – був застосований під час дослідження міжнародного досвіду боротьби з корупцією;
- герменевтичний – використовувався для пізнання текстів наукових статей, навчальних підручників, монографій, а також нормативно-правових актів;
- правового прогнозування та інші.

Було детально вивчено питання проблем корупції та її запобігання та теоретично обґрунтовано необхідність боротьби з цим явищем і доцільністю його дослідження в наукових працях.

Практичне значення отриманих результатів. Висновки і пропозиції, які містяться в дипломній роботі, можуть бути використані:

- в науково-дослідній сфері – положення та висновки дипломної роботи можуть слугувати основою для подальшого дослідження діяльності суб'єктів запобігання корупції;
- у практичній діяльності підрозділів по боротьбі із корупцією при застосуванні антикорупційного законодавства;
- в освітньому процесі – матеріали дипломної роботи можуть використовуватись в освітньому процесі закладів вищої освіти підготовки фахівців України.

Структура та обсяг дипломної роботи магістра. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, які включають в себе сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг дипломної роботи магістра – 46 сторінок, обсяг основного тексту – 43 сторінки, список використаних джерел – 3 сторінки.

РОЗДІЛ 1

КОРУПЦІЯ, ЯК НЕГАТИВНЕ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЯВИЩЕ

1.1. Історичний аспект розвитку корупції

На сьогоднішній день явище корупції не є новим феноменом для сучасного світу, але для кращого розуміння причин та умов її виникнення потрібно дослідити її витоки та історичні прояви. Вона виникла одночасно з утворенням та розвитком владних і грошових взаємовідносин у суспільстві. Явище корупції значним чином здатне породжувати кризові стани у різних галузях державного розвитку, а в першу чергу це явище проникає в політику, економіку, державне управління, та може бути однією з основних передумов виникнення організованої злочинності [13, с. 320].

Як відомо, явище корупції не є надбанням сучасності, але вже сприймається суспільством як невід'ємний елемент суспільного життя та проявляється в різних формах. Таке протиправне явище виникло ще у стародавні часи, одночасно із створенням держав та управлінського апарату [13, с.320].

Перша згадка про корупцію міститься в найстарішому з відомих людству історичних пам'яток державності: архіві стародавнього Вавилону, що датується другою половиною XXIV ст. до н.е. В епоху шумерів і семітів цар Лагаша (древнього міста-держави в Шумері на території сучасного Іраку) Урукагіна реформував державне управління з метою припинення зловживань чиновників і суддів [12, с. 245].

Явище корупції містить давні історичні витоки, наприклад антична спадщина свідчить, що проблема корупції існувала також і в ті часи. Тому такі давньогрецькі філософи як Платон і Арістотель у своїх роботах часто акцентували увагу на руйнівному впливі зловживання владою та хабарництва на економіку, політичне і духовне життя суспільства. У своїй роботі «Політика» Арістотель визначав корупцію, як найважливіший фактор, що здатний привести державу до загибелі [15, с.398].

Явище корупції для України є не новим, його природа бере свій початок з моменту заснування державних відносин. В Україні з часу її виникнення були закладені суспільні норми, які не передбачали утримання чиновників за рахунок державної казни. Тобто єдиним (цілком законним) джерелом доходів посадовців вважалися кошти, отримані від населення за виконання своїх службових обов'язків. Такі відносини зберігалися тривалий час і за відсутності централізованої вертикальної системи державного управління вважалися соціально прийнятними [23, с. 250].

За часів козаччини явище корупції набуло системності та вимагало вирішення на законодавчому рівні. Тому, в Конституції гетьмана Війська Запорозького П. Орлика 1710 року корупція згадується як явище, яке згубно діє на весь державний устрій. Важливим є те, що у ній також наводиться чіткий перелік корупційних дій, покарання за них та наголошується на необхідності боротьби з ними.

В наш час питання корупції є найактуальнішим та є проблемою для всіх сучасних країн світу. Разом із здобуттям Україною незалежності проблема корупції набула особливої гостроти. Необхідність створення реальних механізмів попередження та протидії корупції зумовила прийняття відповідних нормативно-правових актів, спрямованих на попередження та боротьбу з корупційними діями [33, с. 210].

До прийняття Закону України «Про боротьбу з корупцією» в Україні діяла низка нормативних актів, якими декларативно проголошувалась необхідність боротьби з корупцією. Зважаючи на це, Постановою Верховної Ради України від 23 січня 1993 року «Про стан виконання законів і постанов ВРУ з питань правопорядку і заходи щодо посилення боротьби із злочинністю» було визнано необхідним зобов'язати представницькі і виконавчі органи державної влади включити до програм соціального й економічного розвитку держави спеціальний розділ, в якому передбачити відповідні адміністративні і інші правові заходи, спрямовані на усунення причин зловживання службовою владою, внести на розгляд ВР України

узгоджені пропозиції для єдиного законодавчого визначення понять «мафія», «корупція», «тіньова економіка», «спекуляція», «чесна праця» та інші [24, с. 400].

Важливим кроком на шляху боротьби з корупцією для сучасної України стало прийняття ВРУ ЗУ «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р.

1.2. Правові основи боротьби з корупцією в українському законодавстві

Однією із важливих проблем боротьби із корупцією є з'ясування правових основ такої діяльності. Як свідчить аналіз практики, то правові основи запобігання корупції помітно відстають від потреб практичної діяльності. Основною проблемою є те, що в них допускається нечіткість формулювань, неповнота розгляду загальних положень і окремих важливих тактичних питань. Все це породжує у практичних працівників незнання, неповноту використання наявних правових і тактичних можливостей, що тягне за собою серйозні прорахунки в роботі, негативно впливає на результат боротьби зі злочинністю.

Наявність корупції в Україні визнано з набуттям державою незалежності. На її протидію спрямовано ряд нормативно-правових актів, створено організаційну систему, вжито цілу низку практичних заходів. Так, 26 листопада 1993 року відповідно до Указу ПУ № 561/93 було створено Координаційний комітет по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю (ліквідований Указом ПУ від 8 лютого 2005 року № 208/2005). Координаційний комітет по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю здійснював координацію діяльності всіх державних органів, на які цим Законом покладалося обов'язки здійснювати заходи спрямовані на боротьбу з цим явищем [26, с. 12].

Наступним кроком стало прийняття у жовтні 1995 року ВРУ ЗУ «Про боротьбу з корупцією», який визначав правові та організаційні засади

запобігання корупції, виявлення та припинення її проявів. В даному законі вперше давалось законодавчо закріплене визначення поняття корупції та корупційних діянь, було визначено перелік суб'єктів корупційних діянь та інших правопорушень, пов'язаних з корупцією, окреслено коло органів, що спрямовують свою діяльність на боротьбу та попередження корупції, й притягнення до відповідальності за її вчинення [26, с. 16].

Корупція набувала ширшого масштабу та згодом була визнана як один із основних чинників, що створюють загрозу для національної безпеки держави та становить перешкоду для її демократичного розвитку. Тому було прийняте рішення про впровадження Концепції боротьби з корупцією на 1998–2005 роки, затвердженій Указом ПУ від 24 квітня 1998 року № 367/98. Важливим є те, що в ній вперше було сформульовано розуміння сутності корупції як соціального явища, визначено напрями запобіжного впливу на соціальні передумови корупції, комплекс політичних, економічних, правових, організаційно- управлінських, соціально-психологічних та інших заходів запобігання і протидії їй [26, с. 16-17].

Наступна спроба подолати корупцію була 11 червня 2009 року, коли ВРУ з метою гармонізації українського законодавства з відповідними міжнародними нормами було ухвалено ЗУ «Про засади запобігання та протидії корупції». Цей Закон набирав чинності з дня його опублікування (18 липня 2009 року), а введення його в дію планувалося 1 січня 2010 року. Попри це, термін введення в дію означеного Закону переносився законодавцем двічі, спочатку до 1 квітня 2010 року, а потім – до 1 січня 2011 року [28, с. 26].

Наступним кроком щодо подальшого удосконалення законодавства у сфері боротьби з корупцією стало прийняття парламентом 7 квітня 2011 року нового ЗУ «Про засади запобігання і протидії корупції», який набув чинності 1 липня 2011 року та значно розширив сферу діяльності щодо запобігання цьому явищу. В зазначеному законі були чітко вказані суб'єкти відповідальності за корупційні правопорушення, визначено види

відповідальності (кримінальної, адміністративної, цивільно-правової та дисциплінарної), дискусія щодо запровадження відповідальності, особливо кримінальної (конкретизації діянь за статтями Кримінального кодексу), точилася тривалий час, було визначено процедуру спеціальної перевірки осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування тощо [24, с. 400].

Важливим в боротьбі з корупцією є залучення громадськості. Для забезпечення їх участі в антикорупційній діяльності в Україні зареєстровано цілу низку громадських організацій, зокрема: Антикорупційне бюро в Україні; Всеукраїнська громадська організація Антикорупційний комітет; Центр протидії корупції та ін. Їх основною метою є: зміна суспільного ставлення до корупції; здійснення інформаційної підтримки та координація діяльності громадських організацій, що працюють у сфері боротьби з корупцією; співпраця з органами державної влади, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями; участь у підготовці та публікації аналітичних матеріалів на тему корумпованості влади; реалізація просвітницьких заходів серед громадян України; проведення конференцій, «круглих столів», присвячених протидії корупції, тощо [18, с. 78].

У вересні 2014 року ВРУ прийняла ЗУ «Про очищення влади», який набрав чинності з 16 жовтня і визначає правові та організаційні засади проведення перевірки державних службовців та прирівняних до них осіб, посадових осіб органів місцевого самоврядування, перелік суб'єктів перевірки, тобто запроваджує конкретний механізм люстрації (очищення) влади. Органом, уповноваженим на забезпечення проведення перевірки, визначено Міністерство юстиції України [18, с. 79].

Наступним кроком стало прийняття ЗУ «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14 жовтня 2014 року, який визначає правові основи організації та діяльності Національного антикорупційного бюро України. Завданням НАБУ є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами,

уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці. НАБУ є провідною інституційною гарантією забезпечення прав і свобод громадян у сфері запобігання та протидії корупції в Україні та є основним органом по виявленню та боротьбі з нею [18, с. 82].

Також ще одним органом спрямованим на боротьбу з корупцією є НАЗК. Створення такого органу передбачено ЗУ «Про запобігання корупції» від 14.10. 2014 року. Можна констатувати, що враховуючи прийняті нормативні документи, наша держава прямує шляхом реформування та удосконалення національного антикорупційного законодавства.

Нововведенням, щодо боротьби з корупцією стало створення нового антикорупційного органу Вищого антикорупційного суду, відповідно до ЗУ

«Про Вищий антикорупційний суд» від 7 червня 2018 року. Згідно зазначеного Закону Вищий антикорупційний суд є постійно діючим вищим спеціалізованим судом у системі судустрою України. [20, с. 180].

В Україні в останні роки були прийняті ряд нових нормативно-правових актів та внесені зміни до чинних законів, що сприяють удосконаленню антикорупційного законодавства та посиленню боротьби з корупцією. Одні з важливих прийнятих нормативно-правових актів:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення фінансування політичних партій» (2023 р.)
2. Закон України «Про державні закупівлі» (2022 р.). У 2022 році було внесено важливі зміни до закону про публічні закупівлі для підвищення прозорості та зниження можливостей для корупції в процесах закупівель.
3. Закон України «Про публічні фінанси» (2022 р.). Цей закон запроваджує нові підходи до управління публічними фінансами в Україні та покращує прозорість і контроль за витратами державного бюджету.
4. Закон України «Про запобігання корупції у правоохоронних органах» (2021 р.). Цей закон був прийнятий з метою посилення боротьби з

корупцією в правоохоронних органах України, які є однією з найбільш вразливих сфер для корупційних проявів.

5. Закон України «Про забезпечення прозорості і контролю за майном та доходами публічних осіб» (2020 р.). Цей закон передбачає значні зміни у сфері електронного декларування та фінансового контролю за публічними особами.

6. Закон України «Про боротьбу з незаконним збагаченням» (2019 р.) Цей закон став важливим кроком у боротьбі з корупцією на високому рівні, запровадивши нові підходи до виявлення незаконного збагачення серед державних посадовців.

7. Закон України «Про захист прав і законних інтересів осіб, що повідомляють про корупцію» (2020 р.). Закон має на меті забезпечити безпеку та захист осіб, які повідомляють про корупційні правопорушення (інформаторів), і створює правову основу для їх захисту

8. Закон України «Про визнання недійсними актів щодо корупційних правопорушень» (2019 р.). Цей закон покликаний забезпечити юридичні підстави для анулювання актів, укладених в результаті корупційних правопорушень, і покращує механізм оскарження таких актів у судовому порядку [6].

1.3. Протидія корупції у фінансових інститутах держави та соціальні наслідки

Фінансова система — це комплекс економічних відносин, інститутів, ринків і інструментів, що забезпечують ефективний обмін фінансовими ресурсами. Вона грає ключову роль в економіці, оскільки сприяє мобілізації заощаджень, забезпеченню інвестицій і виконанню фінансових операцій. Фінансова система охоплює всі фінансові установи, ринки, інструменти та механізми, які взаємодіють між собою для виконання фінансових функцій [27, с. 46]. Основними елементами фінансової системи є:

1. Фінансові інститути: банки, страхові компанії, інвестиційні фонди, пенсійні фонди тощо.
2. Фінансові ринки: ринок капіталів, валютний ринок, ринок кредитів, фондові біржі.
3. Фінансові інструменти: акції, облігації, векселі, деривативи.
4. Фінансові послуги: кредитування, інвестування, страхування, фінансове консультування [26, с. 12].

Фінансова система функціонує на основі кількох ключових принципів:

Принцип ефективності: фінансова система повинна забезпечувати оптимальне використання ресурсів, мінімізуючи витрати та максимізуючи доходи. Ефективність фін. системи означає, максимальне використання ресурсів, забезпечуючи оптимальні витрати для досягнення максимального доходу. Це включає в себе:

- Рациональне використання ресурсів: фінансові інститути повинні оптимально використовувати капітал, щоб фінансувати проекти з найвищим потенційним прибутком.

- Конкуренція: відкриті та конкурентні фін. ринки сприяють зниженню витрат на обслуговування боргів та підвищенню якості фінансових послуг.

- Технологічні інновації: використання нових технологій, таких як фінансові технології (FinTech), може покращити ефективність обробки транзакцій і знизити витрати.

Принцип стабільності: фінансова система повинна бути стійкою до шоків і мати механізми для подолання кризових ситуацій. Це передбачає:

- Структурна стійкість: фінансові установи повинні бути здатні витримувати шоки (економічні, політичні тощо) без серйозних негативних наслідків для економіки.

- Регулювання та контроль: державні органи повинні забезпечувати належний рівень регуляції фінансових інститутів, щоб уникнути надмірного ризику.

- Фінансовий моніторинг: систематичний моніторинг ризиків,

кредитних рейтингів і ліквідності допомагає вчасно реагувати на загрози.

Принцип прозорості: інформація про фін. інститути та ринки повинна бути доступною і зрозумілою для всіх учасників. Це включає:

- Фінансова звітність: регулярні та зрозумілі звіти фінансових установ (баланси, звіти про доходи) дозволяють інвесторам та споживачам приймати обґрунтовані рішення.

- Регуляторні вимоги: вимоги до розкриття інформації допомагають запобігти шахрайству і маніпуляціям.

- Доступність даних: інформація про ринки та фінансові інструменти повинна бути легко доступною для всіх учасників.

Принцип регулювання: наявність державного контролю та регуляційних механізмів для запобігання зловживанням і забезпечення справедливості. Регулювання фінансової системи є важливим для забезпечення її стабільності та безпеки. Основні аспекти:

- Державний контроль: центральні банки та фінансові регулятори (наприклад, комісії з цінних паперів) повинні контролювати діяльність фінансових установ.

- Протидія зловживанням: регулювання допомагає запобігати шахрайству, маніпуляціям і ризиковим практикам.

- Вимоги до капіталу: установлення мінімальних вимог до капіталу банків і фінансових установ допомагає забезпечити їхню платоспроможність.

Принцип інтеграції: фінансова система повинна бути інтегрована з іншими секторами економіки, що дозволяє забезпечити їхню взаємодію. Інтеграція фінансової системи з іншими секторами економіки сприяє її ефективному функціонуванню:

- Взаємозв'язок з економікою: фінансові установи повинні враховувати економічні показники (валовий внутрішній продукт, рівень зайнятості) для адекватної оцінки ризиків.

- Міжнародна інтеграція: глобалізація фінансових ринків передбачає, що національні системи повинні взаємодіяти з міжнародними

фінансовими потоками.

-Синхронізація політик: макроекономічна і фінансова політики повинні бути скоординовані для забезпечення стабільності [28, с. 29-32].

Корупція має серйозні наслідки для фінансових органів, оскільки вона не лише підриває довіру до фінансової системи, але й створює перешкоди для ефективного управління фінансами держави та бізнесу. Наслідки корупції для фінансових органів можна поділити на кілька основних груп:

1. Погіршення ефективності фінансових інститутів.
2. Наростання фінансових ризиків.
3. Погіршення інвестиційного клімату.
4. Загроза національній безпеці.
5. Порушення прав людини та соціальної справедливості.
6. Інституційне ослаблення.

Отже, завдяки дослідженню генези корупції, можна зрозуміти, що вона не є надбанням сучасності та притаманна Україні не з часів проголошення незалежності, а є багатовіковим, складним явищем, що існує продовж багатьох століть та стала найбільшою проблемою для сучасного світу. Правовою основою запобігання корупції є система державних законодавчих і підзаконних актів, що визначають суспільно-правову необхідність проведення комплексу передбачених законом заходів, їх правові, організаційно-тактичні основи, гарантії законності їх застосування. Наявність корупції в Україні визнано з набуттям державою незалежності. На її протидію спрямовано ряд нормативно-правових актів, створено організаційну систему, вжито цілу низку практичних заходів. Важливим кроком на шляху подолання корупції є удосконалення існуючої законодавчої бази, усунення двозначного трактування норм закону та імплементація міжнародних норм в національне законодавство.

Фінансова система являє собою комплекс економічних відносин, інститутів та інструментів, що забезпечують ефективний обмін фінансовими ресурсами.

РОЗДІЛ 2

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

2.1. Поняття та загальна характеристика системи суб'єктів запобігання та протидії корупції

Корупція в органах влади, зокрема у фінансових органах, є однією з найсерйозніших загроз для стабільності та ефективності функціонування державних інститутів. Вона підриває довіру громадян до державних структур, призводить до економічних збитків та порушує принципи правового держави. Враховуючи важливість фінансових органів у державному управлінні, запобігання та протидія корупції в цій сфері є надзвичайно актуальними [34, с. 70].

Система суб'єктів запобігання та протидії корупції в діяльності фінансових органів включає в себе всі органи та інституції, які мають повноваження і функції, спрямовані на виявлення, припинення і попередження корупційних правопорушень у сфері управління фінансами. Ця система є складною і багаторівневою, включаючи державні органи, спеціалізовані інституції, правоохоронні органи, судову владу, а також громадські організації та міжнародні структури, які взаємодіють для забезпечення прозорості та чесності фінансових процедур.

Суб'єкти запобігання та протидії корупції в діяльності фінансових органів є важливими елементами системи боротьби з корупцією в Україні. Вони включають органи, установи та організації, які здійснюють контроль за використанням державних коштів, проводять аудити, забезпечують дотримання законодавства та сприяють підвищенню прозорості в фінансових операціях [33, с. 210].

Основними суб'єктами запобігання та протидії корупції є органи державної влади, які не тільки визначають загальні принципи та напрямки боротьби з корупцією, а й здійснюють контроль за їхнім виконанням

та впровадженню на всіх рівнях. Вони забезпечують правову та організаційну основу для протидії корупційним правопорушенням. Роль цих органів полягає не тільки у створенні відповідної правової бази, а й у контролі за її застосуванням та моніторингу ефективності запроваджених антикорупційних заходів [36, с. 265].

1. Президент України є найвищою посадовою особою в країні, і його роль у боротьбі з корупцією є стратегічно важливою. Як гарант дотримання Конституції України, Президент має повноваження ініціювати зміни в законодавстві, що стосуються антикорупційної політики. Це включає в себе як законотворчу ініціативу, так і внесення пропозицій щодо вдосконалення існуючих антикорупційних норм. Зокрема, Президент може підписувати укази та розпорядження, що визначають основні напрямки боротьби з корупцією в державі, а також призначати ключових антикорупційних посадовців, таких як члени НАЗК, голови антикорупційних органів або ж ініціювати кадрові зміни у важливих органах для посилення боротьби з корупцією.

2. Верховна Рада України — це основний законодавчий орган, який має визначальну роль у створенні правових рамок для боротьби з корупцією. Саме парламент приймає закони, що встановлюють правові норми, за якими регулюється діяльність органів влади і, зокрема, здійснюється контроль за діяльністю державних службовців.

Завдяки депутатам, що обираються народом, Верховна Рада має здатність реалізовувати волю громадян через ухвалення антикорупційних законів, а також контролювати діяльність уряду і адміністрації Президента через парламентські комітети, створені для боротьби з корупцією. Зокрема, Верховна Рада приймає законодавчі ініціативи, що стосуються фінансової прозорості, механізмів запобігання конфлікту інтересів, а також питання, що стосуються перевірки та декларування доходів та витрат державних службовців.

Крім того, парламент має можливість ухвалювати міжнародні

договори та угоди з іншими державами або організаціями, що сприяють боротьбі з корупцією, а також ратифікувати міжнародні конвенції, такі як Конвенція ООН проти корупції.

3. Кабінет Міністрів України є виконавчим органом влади, що здійснює практичне виконання антикорупційної політики на рівні уряду. Він відповідає за розробку та реалізацію урядових програм, стратегій і ініціатив, спрямованих на запобігання корупції та забезпечення її ефективної протидії.

Уряд визначає основні пріоритети в галузі боротьби з корупцією та контролює їх впровадження через відповідні міністерства та відомства. Кабінет Міністрів має повноваження розробляти конкретні програми для підвищення прозорості в діяльності органів влади, а також для вдосконалення системи державних закупівель, управління публічними ресурсами та кадрової політики в державних установах.

Важливою функцією уряду є також координація між державними структурами, щоб антикорупційна діяльність була комплексною і стосувалася всіх сфер управління, від контролю за витратами до боротьби з корпоративною корупцією та незаконним лобізмом. Окрім того, Кабінет Міністрів може реалізовувати міжнародні проекти з боротьби з корупцією за рахунок залучення зовнішнього фінансування, що дозволяє покращити ефективність антикорупційної діяльності в країні.

Таким чином, органи державної влади відіграють важливу роль у створенні та реалізації стратегії боротьби з корупцією, визначаючи основні напрямки цієї роботи, забезпечуючи їх виконання та контроль. Їх взаємодія має стратегічне значення, оскільки корупція, як глобальна проблема, потребує комплексного підходу, в якому кожен орган влади має чітко визначену функцію в загальному механізмі боротьби з корупційними правопорушеннями.

Для забезпечення ефективної боротьби з корупцією в Україні було створено низку спеціалізованих органів, які виконують важливі функції в рамках національної системи протидії корупції. Ці органи здійснюють

безпосередню боротьбу з корупційними правопорушеннями, проводять розслідування, контролюють виконання антикорупційних норм і сприяють притягненню до відповідальності осіб, які вчиняють корупційні злочини. Однією з основних характеристик цих органів є їхня незалежність від політичного впливу, що дозволяє їм працювати безпосередньо на результат, в інтересах суспільства [18, с. 80].

1. Міністерство фінансів України є одним з головних органів виконавчої влади, яке не лише визначає фінансову політику держави, але й відповідає за реалізацію заходів, спрямованих на забезпечення стабільності та ефективного використання державних фінансів. Одним з важливих аспектів роботи Міністерства є боротьба з корупцією в фінансовій сфері, оскільки корупційні схеми можуть завдати серйозної шкоди економіці країни та підірвати довіру до державних інститутів.

Основні функції Міністерства фінансів у боротьбі з корупцією:

-Розробка та впровадження антикорупційних заходів у фінансовій сфері (Міністерство фінансів розробляє та реалізує стратегії, спрямовані на запобігання корупційним проявам в обігу державних коштів. Це включає розробку антикорупційних програм, нормативно-правових актів, а також інтеграцію антикорупційних принципів у фінансову діяльність державних органів. Завдяки цим ініціативам створюється прозора система управління державними фінансами, яка має на меті мінімізувати можливості для корупційних правопорушень);

-Контроль за виконанням державного бюджету та ефективним використанням державних коштів (Міністерство фінансів здійснює контроль за виконанням державного бюджету, що включає не тільки планування та розподіл бюджетних коштів, а й постійний моніторинг їх використання. Цей контроль допомагає виявляти та запобігати нецільовому витрачання коштів, корупційним зловживанням і махінаціям. Одним з головних завдань є забезпечення прозорості у процесі витрат державних коштів, що дозволяє громадськості та контролюючим органам перевіряти та перевіряти фінансові

операції в уряді);

-Розробка стандартів прозорості та підзвітності у фінансових операціях (Міністерство фінансів активно працює над створенням та впровадженням стандартів фінансової прозорості в державних фінансах. Це включає обов'язкову публічність даних про державні витрати, а також детальні звіти про використання коштів, що дає змогу громадськості та іншим зацікавленим сторонам оцінювати ефективність фінансових рішень. Міністерство фінансів також відповідає за створення нормативно-правових умов для забезпечення фінансової підзвітності всіх органів державної влади, що допомагає своєчасно виявляти зловживання та корупційні правопорушення);

Міністерство фінансів постійно взаємодіє з іншими органами державної влади для посилення антикорупційних заходів, співпрацює з антикорупційними агентствами, такими як Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), для впровадження політик, що запобігають корупційним проявам. Крім того, міністерство активно проводить тренінги, семінари та інші заходи для державних службовців щодо етики поведінки, антикорупційного законодавства та процедур дотримання прозорості. Міністерство фінансів України відіграє ключову роль у забезпеченні державної фінансової стабільності та ефективного управління коштами, а також у боротьбі з корупцією через розробку та впровадження комплексних механізмів, спрямованих на зниження корупційних ризиків у фінансовій сфері.

2. Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК)

НАЗК є центральним органом виконавчої влади, який відповідає за розробку та впровадження політики щодо запобігання корупції в Україні. Однією з основних функцій НАЗК є контроль за поданням електронних декларацій державними службовцями, що є важливим елементом у забезпеченні прозорості діяльності органів державної влади та виключенні можливостей для корупції [4].

НАЗК здійснює антикорупційний моніторинг, проводить перевірки декларацій посадовців, виявляє можливі випадки недекларування або неправдивого декларування майна та доходів. Крім того, агентство здійснює консультаційну та роз'яснювальну роботу серед державних службовців і органів влади щодо належного дотримання антикорупційних стандартів [8]. НАЗК також координує діяльність інших органів в межах антикорупційної політики, а також проводить перевірки на відповідність антикорупційним вимогам у сфері публічних закупівель, у діяльності органів державної влади та організацій, що фінансуються з бюджету. Окрім того, агентство розробляє та реалізує стратегії по впровадженню антикорупційних норм у практику державного управління, а також займається організацією та проведенням антикорупційних перевірок.

3. Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) є ключовим органом в системі боротьби з корупцією, особливо у фінансовій сфері. Відповідно до своєї ролі, НАБУ здійснює розслідування корупційних правопорушень серед високопосадовців і службових осіб, що здійснюють фінансові операції, а також у разі виявлення порушень законодавства щодо використання державних коштів. Спільно з іншими органами, зокрема Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою (САП), НАБУ активно працює над зниженням рівня корупції в державних фінансах та у фінансовій сфері загалом [3].

НАБУ здійснює розслідування корупційних правопорушень, що пов'язані з фінансовою сферою, зокрема виявлення зловживань у сфері державних фінансів, розкрадання коштів, ухилення від сплати податків та інших фінансових злочинів. Бюро має право проводити розслідування щодо осіб, які займають високі державні посади, включаючи керівників державних фінансових органів, членів уряду та інших високопосадовців, що дає змогу боротися з корупцією навіть на найвищих рівнях влади.

НАБУ активно співпрацює з іншими правоохоронними органами, такими як Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), Державна

податкова служба, Рахункова палата та інші органи фінансового контролю. Разом вони здійснюють комплексні перевірки та розслідування, спрямовані на виявлення корупційних схем, зокрема в управлінні державними коштами та фінансах органів влади.

НАБУ проводить аналіз фінансових операцій, що мають ознаки корупційних правопорушень, зокрема через непрозорі угоди, маніпуляції з бюджетними коштами чи інші фінансові махінації. Виявлення та документування таких фактів є важливою складовою діяльності НАБУ, оскільки це дозволяє розкривати фінансові корупційні схеми, що можуть поширюватися на державні бюджети, субсидії, гранти чи інші фінансові ресурси.

Важливою складовою боротьби з корупцією в фінансовій сфері є виявлення і припинення схем відмивання грошей через державні фінанси або фіктивні підприємства. НАБУ активно працює над виявленням таких схем, які можуть включати корупційні дії високопосадовців, зловживання фінансовими інструментами або участь у фінансових схемах, що дозволяють незаконно використовувати бюджетні кошти [12, с. 245].

НАБУ не тільки розслідує фінансові злочини, але й передає матеріали справ до суду, забезпечуючи підтримку обвинувачення у справах щодо корупції в фінансовому секторі. Завдяки ефективній співпраці з САП, НАБУ домагається покарання осіб, винних у корупційних правопорушеннях, включаючи тих, хто має відношення до фінансових органів або здійснює контроль за бюджетними витратами.

НАБУ також займається аналізом наявних фінансових механізмів і процедур в Україні з метою виявлення корупційних ризиків. Це може включати вивчення процедур, які пов'язані з бюджетними витратами, держзамовленнями, контрактами та іншими фінансовими операціями, що мають великий потенціал для зловживань.

НАБУ активно працює над забезпеченням прозорості у фінансових справах. Розслідування та висвітлення корупційних схем в державному

секторі дають можливість громадськості та міжнародним партнерам отримувати інформацію про можливі порушення. Це стимулює політичні й соціальні зміни, що веде до підвищення відповідальності серед чиновників та забезпечує більш ефективне використання державних коштів.

НАБУ також має важливу роль у розробці пропозицій і рекомендацій для покращення системи управління фінансами, зокрема в напрямку посилення антикорупційних заходів. Це включає в себе не лише боротьбу з існуючими корупційними схемами, а й попередження виникнення нових порушень через вдосконалення нормативно-правової бази.

4. Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) є важливим елементом у системі протидії корупції в Україні. Вона функціонує як орган, що підтримує обвинувачення у справах, пов'язаних із корупцією, особливо у випадках, коли йдеться про високопосадовців. САП має особливе значення в боротьбі з корупцією у фінансовій сфері, оскільки багато зловживань і корупційних правопорушень здійснюються саме в межах фінансових та бюджетних операцій [18, с. 78].

Основні функції САП у боротьбі з корупцією в фінансовій сфері:

- Підтримка обвинувачення у справах щодо корупції серед високопосадовців (САП спеціалізується на підтримці державного обвинувачення в судах у справах, що стосуються корупції на високому рівні, зокрема серед посадових осіб, які здійснюють фінансові операції. Це включає розслідування таких злочинів, як отримання хабарів, зловживання службовим становищем, маніпуляції з державними бюджетними коштами та іншими фінансовими ресурсами. Спеціалізовані прокурори, які працюють у САП, забезпечують належну правову підтримку процесу та беруть участь у підготовці справ до суду);

- Співпраця з НАБУ у розслідуванні фінансових злочинів (САП тісно співпрацює з Національним антикорупційним бюро України (НАБУ), яке займається безпосереднім розслідуванням корупційних правопорушень, особливо серед високопосадовців. НАБУ збирає докази, проводить

оперативно- розшукову діяльність та здійснює розслідування, а САП забезпечує правовий супровід розслідувань, вказуючи на ключові моменти, які можуть стати підставою для обвинувачення. САП також допомагає у підготовці справ до суду, беручи на себе відповідальність за підтримку обвинувальних актів та представлення інтересів держави на судових процесах);

-Правовий супровід розслідувань фінансових злочинів (САП здійснює правовий супровід розслідувань, які стосуються фінансових злочинів, включаючи такі, що відбуваються у фінансових органах, державних установах і серед високопосадовців, які мають доступ до державних фінансів. Це включає надання юридичних консультацій НАБУ щодо правомірності окремих розслідувань, а також допомогу в ідентифікації правових основ для дій, спрямованих на виявлення, документування та притягнення до відповідальності винних осіб);

-Забезпечення належного правосуддя у справах про корупцію (оскільки САП має особливий статус у справах про корупцію, її прокурори зобов'язані представляти інтереси держави у суді та переконливо аргументувати наявність доказів про корупційні злочини. Це важливо для забезпечення справедливості та правової відповідальності, оскільки тільки через ефективну судову практику можливо запобігти корупції та зловживанням у фінансовій сфері).

САП виконує ключову роль у забезпеченні ефективності боротьби з корупцією, особливо в фінансовій сфері. Спільно з НАБУ та іншими антикорупційними органами, САП працює над забезпеченням законності у фінансових операціях та розслідуванням корупційних правопорушень серед високопосадовців, що, в свою чергу, сприяє покращенню загальної ситуації з боротьбою з корупцією в Україні.

5. Державна аудиторська служба України (ДАСУ) є центральним органом державного фінансового контролю, який відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного використання державних коштів, а також у

запобіганні та виявленні корупційних правопорушень у сфері фінансів. Її діяльність спрямована на забезпечення прозорості та ефективності витрачання бюджетних коштів, що має важливе значення для стабільного економічного розвитку та зміцнення довіри громадян до державних інститутів.

ДАСУ здійснює комплексний контроль за фінансовими та бюджетними операціями, виконує функції аудиту та моніторингу державних витрат. Основними функціями цієї установи є:

- Фінансовий аудит (ДАСУ проводить перевірки державних установ, підприємств і організацій щодо правильності використання бюджетних коштів, а також здійснює контроль за фінансовою звітністю. Це дозволяє забезпечити належне використання державних ресурсів і зменшити ймовірність нецільового або неефективного витрачання коштів);

- Аудит ефективності (крім перевірки правильності ведення фінансових операцій, ДАСУ здійснює аудит на предмет ефективності використання державних коштів. Оцінюється, чи досягаються поставлені цілі при використанні бюджетних коштів, та чи не існують випадків неефективних витрат);

- Аудит відповідності (оцінка того, чи відповідають фінансові операції чинному законодавству та внутрішнім нормативним документам. Цей вид аудиту спрямований на виявлення порушень у використанні коштів, які можуть призвести до корупційних проявів);

- Проведення спеціальних перевірок (у разі підозри на зловживання або корупцію, ДАСУ може проводити спеціалізовані перевірки. Це включає розслідування питань, що пов'язані з використанням коштів у певних сферах, таких як державні закупівлі, виплати субсидій, а також виплати за виконання державних контрактів).

Однією з основних завдань ДАСУ є контроль за бюджетними витратами. Це включає перевірку того, як органи державної влади та місцевого самоврядування витрачають кошти, передбачені державним або

місцевими бюджетами.

Аудитори проводять моніторинг витрат бюджетних коштів, оцінюючи, чи були ці витрати оптимальними з точки зору досягнення результату. Зокрема, перевіряється використання державних коштів на реалізацію програм, проектів та закупівель, чи відповідають ці витрати заявленим цілям і чи були вони здійснені без порушень. В процесі перевірок ДАСУ може виявляти незаконні або нецільові витрати, що часто є результатом корупційних схем. Наприклад, у процесі перевірки державних закупівель може бути виявлено завищення вартості контрактів, фіктивні постачання або використання підставних компаній для здійснення операцій з бюджетними коштами [18, с. 83].

За результатами аудитів ДАСУ складає звіти, в яких надаються рекомендації щодо усунення виявлених порушень, а також пропозиції щодо вдосконалення фінансової діяльності органів державної влади. Такі звіти можуть стати основою для проведення подальших розслідувань або навіть відкриття кримінальних справ, якщо порушення свідчать про корупцію.

Незважаючи на важливу роль, яку ДАСУ відіграє у боротьбі з корупцією та забезпеченні фінансової прозорості, діяльність служби стикається з певними проблемами та викликами:

Для ефективного проведення аудиту потрібні значні людські та матеріальні ресурси. У зв'язку з обмеженістю бюджету та кадровими труднощами, ДАСУ може не завжди мати достатньо ресурсів для здійснення всіх необхідних перевірок.

Звітність та рекомендації, які складаються після перевірок, не завжди призводять до реальних змін у практиці державних установ. Відсутність політичної волі для впровадження змін або зацікавленість в збереженні корупційних схем можуть обмежувати ефективність роботи служби.

Оскільки робота ДАСУ може стикатися з опором з боку корумпованих чиновників або організацій, важливо забезпечити належний захист прав та незалежність працівників служби для недопущення

зовнішнього впливу.

Для підвищення ефективності боротьби з корупцією в Україні та вдосконалення аудиторської діяльності необхідно провести низку реформ, зокрема:

- Посилення незалежності ДАСУ. Для запобігання впливу з боку корумпованих осіб або органів влади необхідно забезпечити максимальну незалежність служби, надавши їй більшу автономію в прийнятті рішень.

- Вдосконалення інструментів контролю. Впровадження нових технологій та методів перевірок, таких як аналіз великих даних (Big Data), дозволить більш точно виявляти аномалії та корупційні схеми в державних фінансах.

- Покращення взаємодії з іншими органами. ДАСУ повинна активно співпрацювати з іншими правоохоронними органами, такими як НАБУ, прокуратура та поліція, для оперативного реагування на виявлені корупційні прояви.

6. Державне казначейство України є ключовим елементом у системі управління державними фінансами, і його роль у протидії корупції є надзвичайно важливою. Воно здійснює не лише функції контролю за виконанням бюджету та фінансовими операціями, але й активно сприяє забезпеченню прозорості, підзвітності та ефективності використання державних коштів. У боротьбі з корупцією, Державне казначейство виконує кілька основних функцій, які сприяють зменшенню можливостей для зловживань і підвищенню довіри до державних фінансів.

Основні функції Державного казначейства у боротьбі з корупцією :

- Контроль за витратами державного бюджету та використанням коштів (Державне казначейство здійснює контроль за витратами державного бюджету, забезпечуючи дотримання фінансової дисципліни і законності на всіх етапах використання бюджетних коштів. Завдяки суворому моніторингу та перевіркам всіх фінансових операцій, казначейство допомагає виявляти нецільове використання коштів, а також потенційні схеми зловживань і

корупційні ризики, які можуть виникнути при фінансуванні державних програм. Казначейство здійснює фінансовий моніторинг на всіх етапах — від нарахування коштів до їх кінцевого використання, що дозволяє оперативно реагувати на будь-які порушення);

-Прозорість фінансових операцій та запобігання корупційним схемам (однією з основних задач Державного казначейства є забезпечення прозорості у фінансових операціях. Для цього казначейство активно впроваджує електронні системи обліку та моніторингу, які дозволяють здійснювати онлайн-контроль за використанням бюджетних коштів. Публікація фінансових звітів та відкритий доступ до інформації про витрати державних коштів зменшують можливості для прихованих корупційних схем. Завдяки цим механізмам громадськість, медіа, організації громадянського суспільства та правоохоронні органи можуть здійснювати постійний моніторинг і виявляти порушення в управлінні державними фінансами);

- Співпраця з іншими антикорупційними органами (Державне казначейство активно співпрацює з іншими антикорупційними установами, такими як Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), органи прокуратури та правоохоронні органи. У рамках цієї співпраці, казначейство надає важливі дані про рух державних коштів, що можуть бути використані для розслідувань корупційних схем та виявлення осіб, причетних до нецільового використання бюджетних ресурсів. Інформація, отримана від казначейства, може бути використана для збору доказів та підтримки кримінальних справ проти посадових осіб, що зловживають службовим становищем);

-Фінансові аудити та перевірки (однією з ключових функцій Державного казначейства є проведення фінансових аудитів та перевірок. Казначейство має право проводити перевірки, які забезпечують дотримання бюджетного законодавства, а також виявляти можливі порушення та корупційні прояви в управлінні державними коштами. Перевірки

здійснюються на рівні як державних установ, так і місцевих органів влади, що дозволяє виявляти порушення на всіх етапах використання державних ресурсів. Аудит та перевірки допомагають не лише виявити факти зловживань, але й сприяють попередженню корупційних ризиків у майбутньому);

-Запобігання корупції через управління бюджетними коштами (Державне казначейство активно працює над удосконаленням системи управління бюджетними коштами з метою запобігання корупції. Це включає вдосконалення процесів планування та контролю за витратами, що дозволяє значно зменшити можливості для незаконних фінансових операцій. Казначейство також проводить навчання та тренінги для державних службовців, щоб вони розуміли важливість дотримання етичних норм та стандартів у роботі з державними коштами);

-Впровадження електронних систем для зменшення людського фактору (для боротьби з корупцією, Державне казначейство активно впроваджує сучасні інформаційні технології, зокрема електронні системи обробки та контролю за бюджетними витратами. Це дозволяє знизити ризик людського втручання та можливість маніпуляцій з боку окремих посадових осіб. Запровадження автоматизованих систем дозволяє не тільки значно зменшити ймовірність помилок, але й підвищити прозорість процесів).

Завдяки своїй здатності здійснювати фінансовий контроль на всіх етапах використання державних коштів, Державне казначейство є важливим агентом у протидії корупції. Це відомство сприяє створенню ефективної та прозорої системи управління державними фінансами, що знижує можливість зловживань та сприяє покращенню економічної ситуації в країні. Роль казначейства полягає не тільки у фінансовому контролі, але й у забезпеченні правової і економічної стабільності, що є необхідним для сталого розвитку держави.

7. Рахункова палата України є важливим органом у системі контролю за використанням державних коштів, і її роль у протидії корупції в діяльності

фінансових органів є надзвичайно важливою. Як орган зовнішнього контролю, Рахункова палата здійснює незалежний аудит фінансових операцій держави, аналізує ефективність витрат бюджетних коштів і виявляє зловживання, що можуть бути спричинені корупційними схемами. Її функції сприяють забезпеченню прозорості та підзвітності у державному фінансовому секторі, що є необхідною умовою для мінімізації корупційних ризиків.

Основні функції Рахункової палати в протидії корупції:

-Аудит державних фінансів та оцінка ефективності використання коштів (Рахункова палата здійснює аудит фінансових операцій органів державної влади та місцевих органів управління, зокрема тих, що пов'язані з використанням державних коштів. Це дозволяє оцінити, наскільки ефективно та економно використовуються бюджетні кошти, а також виявити можливі фінансові порушення та корупційні практики, такі як нецільове використання коштів або незаконні виплати. Палата вивчає не лише законність фінансових операцій, а й їх доцільність та ефективність, що дозволяє запобігти зловживанням у майбутньому);

-Звітність та публічність аудиторських перевірок (Рахункова палата проводить регулярні перевірки державних органів, а її висновки і звіти публікуються для громадськості. Така відкритість дозволяє підвищити рівень прозорості у витрачанні державних коштів, що є важливим фактором у запобіганні корупційним проявам. Громадськість, журналісти, організації громадянського суспільства та правоохоронні органи мають змогу ознайомитись із результатами аудиту, що сприяє посиленню контролю за діяльністю фінансових органів);

-Виявлення порушень та зловживань (Однією з основних функцій Рахункової палати є виявлення порушень у використанні державних коштів, які можуть бути ознаками корупційних діянь. Наприклад, неправомірні витрати, зловживання у закупівлях, фальсифікація фінансової документації, нецільове використання бюджетних коштів — все це може бути виявлено під

час аудиторських перевірок. Рахункова палата має право звертатися до правоохоронних органів і повідомляти про виявлені факти порушень, що може стати підставою для відкриття кримінальних справ);

-Моніторинг і перевірка державних закупівель (Державні закупівлі є однією з найбільших сфер, де можуть виникати корупційні ризики. Рахункова палата здійснює моніторинг за витратами в межах закупівель, перевіряючи їхню відповідність до законодавства та фактичного виконання умов контрактів. У разі виявлення порушень, таких як завищені ціни, фіктивні закупівлі або корупційні схеми при укладенні контрактів, палата має право ініціювати перевірку та надати відповідні рекомендації щодо усунення цих порушень);

-Здійснення контролю за виконанням бюджету (Рахункова палата аналізує, як органи державної влади виконують затверджений бюджет, перевіряючи ефективність витрат. Цей процес включає в себе не лише перевірку законності витрат, але й вивчення того, наскільки оптимально використовуються бюджетні ресурси для досягнення конкретних цілей. Неефективне використання коштів або порушення законодавства у цій сфері можуть бути ознаками корупції, і Рахункова палата може звертати на це увагу);

-Підтримка антикорупційної політики та рекомендації щодо поліпшення фінансових процедур (Окрім безпосередньо перевірки використання державних коштів, Рахункова палата також надає рекомендації щодо покращення системи державних фінансів. Це включає в себе вдосконалення процесів планування бюджету, підвищення прозорості державних витрат, удосконалення механізмів фінансового контролю. Такі заходи сприяють зміцненню системи управління державними фінансами, знижуючи можливості для корупції).

Рахункова палата тісно співпрацює з іншими органами, що займаються боротьбою з корупцією, такими як Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) та

органи прокуратури. Вона надає аналітичну інформацію та аудиторські висновки, які можуть бути використані для розслідувань корупційних справ. Тісна взаємодія з цими органами допомагає швидше виявляти та розслідувати корупційні правопорушення.

Рахункова палата є важливим елементом у системі контролю за державними фінансами, адже вона не лише здійснює перевірки витрат бюджету, але й активно бореться з корупційними схемами, що виникають у фінансовому секторі. За рахунок своїх аудитів, моніторингу, перевірок та публічних звітів вона забезпечує високу прозорість у використанні державних коштів, що значно знижує можливість для корупційних діянь. Роль Рахункової палати полягає в тому, щоб створити умови для підвищення ефективності державного фінансового управління та посилення довіри до державних інститутів.

8. Державна податкова служба України (ДПС) відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності та в протидії корупції в діяльності фінансових органів. Завдяки своїй функції з контролю за надходженнями до державного бюджету та забезпеченням виконання податкових зобов'язань, ДПС має безпосередній вплив на ефективність та прозорість фінансових операцій. У боротьбі з корупцією ДПС є важливим елементом системи, оскільки її діяльність прямо пов'язана з мінімізацією корупційних ризиків у сфері оподаткування та забезпеченням рівних умов для всіх суб'єктів господарювання.

Основні функції Державної податкової служби в протидії корупції:

-Контроль за правильністю нарахування та сплати податків (Однією з основних функцій ДПС є контроль за дотриманням податкового законодавства та правильністю нарахування і сплати податків. Це включає в себе проведення перевірок суб'єктів господарювання, що дозволяє виявляти порушення податкового законодавства, зокрема у вигляді ухилення від сплати податків або зловживань у фінансовій сфері. ДПС проводить моніторинг фінансових операцій для запобігання фіктивним або корупційним

схемам ухилення від податків);

-Запобігання ухиленню від сплати податків та легалізації доходів (Одним із головних способів запобігання корупційним схемам є боротьба з ухиленням від сплати податків. ДПС активно виявляє факти ухилення від сплати податків, що є однією з найбільш поширених форм економічної корупції. Поряд із розслідуванням таких порушень, служба працює над виявленням джерел нелегальних доходів, зокрема через механізми відмивання грошей. Це дозволяє виявляти фінансові операції, пов'язані з корупцією, і попереджати їх);

-Інформаційна прозорість та взаємодія з іншими контролюючими органами (ДПС активно працює над забезпеченням прозорості в податкових процесах, що є запорукою запобігання корупційним проявам. Система електронних декларацій, обміну даними та доступ до податкових звітів дозволяє знизити рівень непрозорості в оподаткуванні та підвищити відповідальність платників податків. Також ДПС тісно співпрацює з іншими правоохоронними органами, такими як НАБУ, САП та прокуратура, для виявлення та розслідування корупційних злочинів у фінансовій сфері. Це дозволяє забезпечити комплексний підхід до боротьби з корупцією, коли результати роботи одного органу можуть бути використані іншими для розслідування складних корупційних схем);

-Здійснення перевірок та аудитів фінансової діяльності суб'єктів господарювання (податкові перевірки є важливим інструментом у боротьбі з корупцією. Вони дозволяють виявляти факти порушень податкового законодавства, у тому числі ті, що можуть бути пов'язані з корупцією, такі як неправомірне використання податкових пільг або заниження доходів для уникнення сплати податків. ДПС проводить аудит фінансової діяльності підприємств і компаній, що дозволяє виявити не лише юридичні порушення, але й корупційні схеми, що реалізуються через маніпуляції з податковими зобов'язаннями);

-Введення електронних сервісів для запобігання корупційним ризикам

(з метою зниження корупційних ризиків ДПС активно впроваджує електронні сервіси, що дозволяють платникам податків самостійно подавати декларації, сплачувати податки та отримувати консультації без необхідності особистого контакту з податковими інспекторами. Це значно зменшує можливості для корупційних дій, таких як отримання хабарів за прискорення процесу чи за зменшення податкових зобов'язань);

-Забезпечення захисту прав платників податків (для запобігання корупційним діям з боку посадових осіб, ДПС також забезпечує захист прав та інтересів платників податків. Прозорість у взаємодії з платниками податків, можливість оскарження рішень податкових органів, а також використання механізмів захисту прав на всі етапи перевірок є важливим аспектом у забезпеченні довіри громадян до податкової системи та мінімізації корупційних ризиків);

-Навчання та підвищення кваліфікації працівників податкових органів (ДПС також активно займається підвищенням кваліфікації своїх працівників та впровадженням антикорупційного навчання для службовців. Це дозволяє забезпечити належну поведінку посадових осіб, знизити рівень зловживань і сприяти формуванню культури протидії корупції всередині органів податкової служби).

2.2. Роль і місце Національного агентства з питань запобігання корупції в системі антикорупційних органів України

Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) є ключовим інститутом у системі органів, що займаються протидією корупції в Україні. Засноване у 2015 році, НАЗК стало важливим елементом антикорупційної реформи в країні, що мала на меті не лише боротьбу з корупцією, але й створення умов для її запобігання. Агентство має особливий статус і функціональні повноваження, які визначають його місце в системі антикорупційних органів України НАЗК є одним з основних антикорупційних

органів в Україні, разом з іншими важливими установами, такими як Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) та судові органи. Хоча НАЗК не займається безпосереднім розслідуванням чи переслідуванням корупційних правопорушень, його функції спрямовані на профілактику корупції, моніторинг антикорупційної діяльності та забезпечення підзвітності державних службовців [29, с. 50-51]. Агентство працює у тісній взаємодії з іншими органами, такими як правоохоронні органи та суди, а також з громадськими організаціями, щоб забезпечити ефективну боротьбу з корупцією в державних структурах. НАЗК має широкий спектр функцій, що охоплюють як запобігання корупції, так і нагляд за виконанням антикорупційних норм. Основні функції агентства включають:

- контроль за етичною поведінкою державних службовців (НАЗК відповідає за забезпечення виконання вимог щодо етики, прозорості та підзвітності публічних службовців. Одним із найважливіших аспектів цієї функції є перевірка декларацій посадових осіб, які мають обов'язок подавати інформацію про свої доходи, майно, витрати та зобов'язання).

- запобігання корупції через розробку і впровадження антикорупційної політики (НАЗК займається розробкою антикорупційних стратегій, політик та стандартів, які повинні забезпечити запобігання корупційним проявам у діяльності органів державної влади).

- моніторинг виконання антикорупційного законодавства (Агентство здійснює постійний моніторинг виконання антикорупційного законодавства на всіх рівнях державної влади. Це включає проведення аудиту та перевірки ефективності застосування антикорупційних заходів).

- інформаційна та просвітницька діяльність (НАЗК активно працює з громадськістю для підвищення обізнаності про антикорупційне законодавство та права громадян у випадку виявлення корупційних правопорушень. Організуються тренінги та консультації для державних службовців, спрямовані на підвищення їх кваліфікації в питаннях боротьби з корупцією).

- співпраця з іншими антикорупційними органами (хоча НАЗК безпосередньо не проводить розслідування корупційних правопорушень, агентство активно співпрацює з іншими органами, такими як НАБУ та САП, для виявлення корупційних схем на різних рівнях державного управління) [29, с. 52- 54].

Національне агентство з питань запобігання корупції є важливим інститутом, який допомагає забезпечити прозорість і підзвітність державних службовців. Завдяки своїй діяльності НАЗК сприяє зміцненню довіри до інститутів державної влади, оскільки забезпечує ефективний механізм контролю за їх діяльністю та надає громадянам можливість здійснювати нагляд за публічними службовцями.

Особливістю НАЗК є його стратегічна роль у запобіганні корупції через впровадження системних змін у поведінці чиновників та підвищення рівня їх відповідальності. Оскільки багато корупційних порушень виникають через недостатню прозорість у діяльності державних органів, НАЗК активно працює над забезпеченням доступу громадян до публічної інформації, а також сприяє розвитку антикорупційних механізмів у державному управлінні.

Отже, одна з ключових умов успішної боротьби з корупцією — це ефективна система суб'єктів запобігання та протидії корупції, яка повинна включати органи, установи та організації, які здійснюють різноманітні функції, спрямовані на запобігання та боротьбу з корупційними правопорушеннями. Саме тому в Україні створено цілу сукупність органів, установ, організацій та інших учасників, які взаємодіють між собою з метою запобігання, виявлення, розслідування та покарання корупційних правопорушень. Діяльність суб'єктів

запобігання корупції в Україні є ключовою для забезпечення правової та економічної стабільності. Чітко організовані антикорупційні органи, такі як НАБУ, НАЗК, а також органи фінансового контролю (казначейство, податкова служба, рахункова палата) відіграють важливу роль у виявленні, розслідуванні та запобіганні корупційних правопорушень. Водночас важливою є роль громадських організацій та ЗМІ в сприянні прозорості та моніторингу діяльності влади. Боротьба з корупцією є комплексним процесом, який вимагає взаємодії різних інституцій та суспільства загалом.

Запобігання та протидія корупції в діяльності фінансових органів вимагає комплексного підходу та активної співпраці всіх суб'єктів цієї системи. Скоординовані зусилля органів державної влади, антикорупційних інституцій, правоохоронних органів, судів, а також громадських організацій і медіа, є важливими для забезпечення прозорості та ефективності фінансових процесів. Тільки в умовах системної роботи всіх учасників можна досягти суттєвих результатів у боротьбі з корупцією в фінансовій сфері, що є необхідною умовою для стабільного розвитку економіки та зростання довіри до державних інститутів.

РОЗДІЛ 3

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІВ

3.1. Зарубіжні приклади вдосконалення законодавства протидії корупції у діяльності фінансових органів

Корупція є глобальною проблемою, що вражає не лише окремі країни, а й міжнародні фінансові системи. Вона негативно впливає на економічний розвиток, викликає зниження рівня довіри до державних установ, порушує принципи правової держави. Оскільки фінансові органи займаються управлінням державними коштами, податками, кредитами та іншими фінансовими ресурсами, їх діяльність є однією з найбільш вразливих до корупційних проявів. Боротьба з корупцією в цих органах є важливою складовою антикорупційних стратегій держав. Міжнародний досвід демонструє ряд ефективних механізмів вдосконалення законодавства для запобігання корупції у фінансовій сфері, що може бути корисним для інших країн у розробці власних антикорупційних практик [30, с. 12].

У міжнародному контексті створено низку організацій та угод, що регулюють боротьбу з корупцією та встановлюють міжнародні стандарти для національних урядів. Одним з основних документів є Конвенція ООН проти корупції, яка була прийнята в 2003 році і зобов'язує держави-учасниці вживати конкретних заходів щодо попередження, розслідування та покарання корупційних злочинів, включаючи фінансові органи. Конвенція передбачає також обов'язок держав забезпечити незалежний контроль за діяльністю фінансових установ.

Система боротьби з корупцією в США є однією з найбільш розвинених у світі. Одним з основних інструментів є Федеральне агентство з боротьби з корупцією та фінансовими злочинами (FBI), яке активно розслідує фінансові злочини, зокрема корупцію в державному секторі.

Сполучені Штати також мають розвинену систему закону про корупцію за кордоном (Foreign Corrupt Practices Act, FCPA), який регулює діяльність американських компаній за кордоном і забороняє хабарництво при здійсненні міжнародних фінансових операцій [32, с.102-103].

Національне агентство з боротьби з організованою злочинністю (NCA) США здійснює моніторинг і розслідування фінансових злочинів, зокрема корупційних порушень серед державних посадовців. Відкрита інформація про фінансові операції урядових установ через публічні реєстри та електронні декларації дозволяє громадськості активно залучатися до боротьби з корупцією.

Велика Британія є одним із лідерів у розробці та впровадженні антикорупційних ініціатив у фінансових органах. Великобританія активно співпрацює з міжнародними організаціями, такими як Група держав проти корупції (GRECO), і дотримується стандартів Ради Європи щодо боротьби з корупцією.

Одним із важливих елементів антикорупційного законодавства Великої Британії є Закон про боротьбу з корупцією 2010 року, який зобов'язує організації розробляти внутрішні політики і практики для запобігання корупційним діям. Закон передбачає, що якщо організація не вжила достатніх заходів для боротьби з корупцією, вона може бути оштрафована. Цей закон стимулює компанії та урядові установи активно працювати над удосконаленням внутрішніх процедур фінансового контролю [33, с. 210].

Європейський Союз має розвинену систему боротьби з корупцією, що включає як національні, так і європейські механізми. Важливу роль у боротьбі з корупцією в фінансових органах відіграють Європейський суд аудиторів і Європейське агентство з боротьби з шахрайством (OLAF), яке проводить розслідування фінансових злочинів та випадків корупції, що стосуються бюджету ЄС.

Європейський Союз також розробив низку директив та рекомендацій

для держав-членів, які спрямовані на поліпшення антикорупційної політики, підвищення прозорості та незалежності фінансових органів. Наприклад, Директива ЄС щодо боротьби з корупцією визначає обов'язки держав щодо запобігання корупції в публічному секторі, зокрема в фінансових органах.

Важливим аспектом є впровадження публічних реєстрів, що дозволяють громадськості та медіа перевіряти фінансові потоки державних установ. Це сприяє підвищенню рівня прозорості і знижує можливості для корупційних практик.

Канада та Австралія мають схожі підходи до боротьби з корупцією у фінансових органах. Канада, зокрема, активно використовує Національну службу розслідування корупційних справ для боротьби з фінансовими злочинами, включаючи корупцію серед державних посадовців. Австралія також створила Корпоративний антикорупційний кодекс, який передбачає обов'язкову перевірку та звітність для компаній, що працюють у фінансовому секторі [36, с. 265].

3.2. Використання новітніх технологій у боротьбі з корупцією

Корупція є однією з найбільших перешкод для економічного та соціального розвитку країн по всьому світу. Вона підриває довіру до урядів, знижує ефективність економіки та негативно впливає на якість життя громадян. У боротьбі з корупцією важливим інструментом є впровадження новітніх технологій, які дозволяють забезпечити прозорість управлінських процесів, зменшити людський фактор і підвищити ефективність контролю. Технологічні рішення стають необхідним елементом у створенні сучасної системи протидії корупції.

Одним із найважливіших досягнень у боротьбі з корупцією є впровадження електронного урядування. Ця технологія дозволяє значно покращити доступ до публічної інформації, а також забезпечити прозорість

діяльності державних органів. Важливою складовою електронного урядування є публічні реєстри, які містять відкриту інформацію про державні закупівлі, контракти, бюджетні витрати та інші аспекти фінансової діяльності урядів. Платформи, такі як ProZorro в Україні, допомагають здійснювати публічні закупівлі прозоро, даючи можливість громадянам та контролюючим органам безперешкодно відстежувати процеси і фінансові потоки.

Електронне декларування — ще одна важлива складова електронного урядування. Завдяки цьому механізму, державні службовці змушені подавати інформацію про свої доходи, майно та витрати. Це не тільки дозволяє зменшити ризики корупційних правопорушень, а й забезпечує можливість громадськості перевіряти декларації та виявляти порушення [19].

Також існує блокчейн технологія, яка стає все більш популярною в боротьбі з корупцією завдяки своїм властивостям забезпечення прозорості та незмінності даних. Блокчейн — це дистрибутивний реєстр, де інформація зберігається у вигляді послідовних записів, що неможливо змінити без виявлення змін. Така система може бути використана в таких сферах, як фінансові операції, державні закупівлі та реєстрація прав власності.

У контексті боротьби з корупцією, блокчейн має ряд переваг:

- Прозорість: дані, що записуються в блокчейн, доступні для всіх учасників, що дозволяє уникнути маніпуляцій і фальсифікацій.
- Незмінність: після запису в блокчейн інформацію неможливо змінити або видалити, що унеможливорює корупційні маніпуляції з даними.
- Автоматизація перевірок: завдяки смарт-контрактам, можна автоматизувати перевірку виконання умов угод, що значно зменшує потребу в людському втручанні [34, с. 70].

Сучасні технології також дозволяють значно покращити моніторинг і аудит фінансових потоків та діяльності державних органів. Використання штучного інтелекту та аналітики великих даних (Big Data) дає змогу автоматизувати процеси виявлення підозрілих операцій, аналізувати великі

масиви даних і прогнозувати потенційні корупційні ризики. Такі системи можуть виявляти аномальні фінансові транзакції, що відрізняються від нормальної діяльності організації, що може свідчити про зловживання.

До того ж, новітні цифрові платформи дозволяють громадянам більш активно брати участь у процесі контролю за використанням державних коштів. Застосування мобільних додатків та веб-платформ для збору інформації про діяльність публічних службовців, реєстрації корупційних випадків та звітності знижує рівень корупційних ризиків, оскільки сприяє активній участі громадян у процесах контролю [34, с. 71].

Отже, міжнародний досвід демонструє ряд ефективних механізмів вдосконалення законодавства для запобігання корупції у фінансовій сфері. Врахування міжнародного досвіду в даній сфері дозволяє державам вдосконалювати свої антикорупційні стратегії та забезпечувати надійний контроль за діяльністю фінансових органів.

Використання новітніх технологій є необхідним елементом у боротьбі з корупцією в сучасному світі. Технології значно підвищують прозорість і підзвітність в усіх сферах державного управління, зокрема в державних закупівлях, бюджетних витратах, податковій звітності тощо. Вони зменшують можливості для зловживань, покращують доступ до інформації та створюють умови для ефективного контролю. Використання новітніх технологій для виявлення та прогнозування корупції дозволяє не лише швидко реагувати на факти правопорушень, а й запобігати їм на ранніх етапах, що значно знижує ризики для держави та суспільства. Технології, зокрема штучний інтелект, блокчейн та великі дані, сприяють ефективному аналізу та виявленню аномальних дій, що дає змогу органам контролю швидко реагувати і зупиняти корупційні правопорушення. Таким чином, технології є важливим інструментом, що дозволяє ефективно боротися з корупцією, підвищувати рівень прозорості та забезпечувати належний контроль за використанням державних ресурсів.

ВИСНОВОК

Для досягнення поставленої мети та виконання завдань, які були зазначені на початку написання дипломної роботи, було проведено детальний аналіз і дослідження ключових аспектів боротьби з корупцією в Україні.

Історико-правовий аналіз генези та розвитку боротьби з корупцією дозволив розглянути етапи становлення антикорупційної політики в Україні, починаючи з перших спроб боротьби з корупцією після здобуття незалежності до сьогодення. Було визначено, що поступове удосконалення законодавства та створення спеціалізованих органів стало важливим кроком у боротьбі з корупцією.

Дослідження правових основ боротьби з корупцією та корупційними правопорушеннями показало, що національна правова база для боротьби з корупцією в Україні ґрунтується на низці законодавчих актів, таких як Закон України «Про запобігання корупції» та інші нормативно-правові акти. Вони створюють основи для функціонування антикорупційних органів і визначають основні принципи боротьби з корупцією.

Поняття системи суб'єктів запобігання та протидії корупції було розглянуто через характеристику основних органів, таких як Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), а також інших суб'єктів, які виконують функції контролю та забезпечення антикорупційної діяльності.

Були детально охарактеризовані адміністративно-правові аспекти діяльності НАБУ. НАБУ відіграє важливу роль у розслідуванні корупційних правопорушень, зокрема серед високопосадовців, і є важливим елементом у системі протидії корупції в Україні.

Роль і місце НАЗК в системі антикорупційних органів України було визначено як ключове. НАЗК забезпечує виконання превентивних заходів, таких як контроль за деклараціями посадових осіб і моніторинг антикорупційних програм, що сприяє профілактиці корупційних правопорушень.

Міжнародний досвід створення та функціонування антикорупційних органів дозволив порівняти ефективність моделей боротьби з корупцією в інших країнах, зокрема в США, Великобританії та ЄС. Це дало можливість визначити кращі практики для адаптації в Україні.

Основні проблеми та перспективи розвитку державної антикорупційної політики в Україні вказують на те, що боротьба з корупцією в Україні стикається з рядом проблем, таких як політичний вплив на антикорупційні органи та недостатня ефективність деяких інститутів. Проте розвиток антикорупційної політики має великі перспективи, зокрема через удосконалення законодавства, посилення незалежності органів і більшу співпрацю з міжнародними партнерами.

В результаті виконання зазначених завдань було досягнуто глибокого розуміння системи боротьби з корупцією в Україні, її правових основ та ключових інституцій, а також виявлені актуальні проблеми та перспективи подальшого розвитку цієї важливої сфери для забезпечення стабільності та правопорядку в державі.

У дипломній роботі було здійснено комплексний аналіз правових засад протидії корупції у діяльності фінансових органів України. Протидія корупції є важливою складовою частиною державної політики, оскільки корупційні прояви у фінансовій сфері можуть не тільки завдати значної шкоди економіці, але й підірвати довіру громадян до державних інститутів, а також спричинити порушення принципів справедливості та прав людини. Аналізуючи сучасну ситуацію в Україні та правові норми, можна зробити висновки про досягнуті результати в боротьбі з корупцією та окреслити напрями подальшого вдосконалення антикорупційної політики.

У межах цієї роботи було детально розглянуто основні нормативно-правові акти, які регулюють антикорупційну діяльність в Україні. Найважливішим з них є Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції», що заклав основи боротьби з корупцією в Україні, а також Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» та Закон України

«Про Національне агентство з питань запобігання корупції», які визначають функції ключових органів, що відповідають за розслідування корупційних правопорушень та запобігання їм.

Зокрема, важливим аспектом правового забезпечення є електронне декларування майна та доходів посадовців, що дозволяє відслідковувати зміни у фінансовому стані публічних осіб. Однак, незважаючи на значну кількість законодавчих ініціатив, система ще не є досконалою і потребує подальших удосконалень. Зокрема, необхідно посилити механізми перевірки та забезпечити реальну відповідальність за подачу недостовірних відомостей у деклараціях. Фінансові органи України, включаючи Міністерство фінансів, Державну податкову службу, Державне казначейство, а також органи внутрішнього аудиту, є ключовими суб'єктами у забезпеченні ефективного контролю за публічними фінансами та запобіганні їх розкраданню. Однак, для досягнення максимального ефекту у боротьбі з корупцією в фінансовому секторі необхідно забезпечити їхню незалежність, прозорість та ефективність.

Одним з основних досягнень останніх років є створення в Україні незалежних антикорупційних органів, таких як Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) та Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК). Це дозволило зосередити зусилля на розслідуванні найбільш резонансних корупційних справ серед високопосадовців та у фінансовому секторі.

Важливим аспектом у боротьбі з корупцією є забезпечення прозорості фінансових потоків. Реформа публічних закупівель в Україні, зокрема система Prozorro, є позитивним кроком у цьому напрямку. Вона дозволяє контролювати кожен етап закупівель, від оголошення тендера до підписання контракту. Це значно знижує можливості для корупційних схем та підвищує конкурентність на ринку.

Водночас, для забезпечення ефективності цієї системи необхідно постійно удосконалювати інструменти моніторингу, впроваджувати нові

технології для запобігання маніпуляцій з тендерами та закупівлями.

В Україні сформована правова основа для боротьби з корупцією, але проблеми з ефективністю застосування антикорупційних норм, недостатній рівень підзвітності посадових осіб, а також не завжди достатня кваліфікація кадрового складу органів, що займаються боротьбою з корупцією, вимагають подальших удосконалень. Зокрема, це може бути:

- Вдосконалення правових інструментів боротьби з конфліктом інтересів серед державних посадовців.

- Розширення використання технологій для аналізу фінансових потоків, що дозволяє виявляти корупційні ризики на ранніх етапах.

- Поглиблене навчання і підвищення кваліфікації кадрів у сфері боротьби з корупцією, зокрема у фінансових органах.

Протидія корупції у діяльності фінансових органів України є надзвичайно важливим аспектом побудови справедливої та прозорої держави. Однак для досягнення реальних результатів необхідно не лише мати сучасне законодавство, а й створити ефективну систему моніторингу та контролю за його виконанням. Враховуючи досвід інших країн та розвиваючи власні досягнення, Україна може забезпечити належний рівень боротьби з корупцією, що буде мати позитивний вплив на розвиток економіки, зростання довіри до органів влади та загальну стабільність у суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.
2. Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 81.
3. Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 81.
4. Закон України «Про Національне агентство з питань запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1699-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 81.
5. Закон України «Про публічні закупівлі» від 25 грудня 2015 року № 922-VIII // Офіційний вісник України. – 2016. – № 1.
6. Закон України «Про електронне декларування» від 10 листопада 2014 року № 1700-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 94.
7. Закон України «Про боротьбу з незаконним збагаченням» від 16 липня 2019 року // Відомості Верховної Ради України. – 2019. – № 49.
8. Положення про Національне агентство з питань запобігання корупції (затверджено Указом Президента України від 26 вересня 2014 року № 755/2014) // Офіційний вісник України. – 2014. – № 81.
9. Закон України «Про основи державної фінансової політики» від 28 червня 2010 року № 2456-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 29.
10. Закон України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 року № 889-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 6.
11. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг» від 12 липня 2001 року № 2664-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 37.
12. Остром І. Теорія і практика боротьби з корупцією в

Україні / І. Остром. – К.: Юридична книга, 2020. – С. 245.

13. Коваленко В. М. Правові основи боротьби з корупцією в Україні / В. М. Коваленко. – Харків: Право, 2019. – С. 320.

14. Тимченко О. А. Антикорупційне законодавство України: теорія і практика / О. А. Тимченко. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2018. – С. 272.

15. Міжнародний досвід боротьби з корупцією: теорія та практика / За ред. М. І. Пасічника. – К.: Ліра-К, 2021. – С. 398.

16. Закон України «Про публічні фінанси» від 25 вересня 2020 року // Відомості Верховної Ради України. – 2020. – № 52.

17. Проект Закону України «Про фінансовий контроль та боротьбу з корупцією у сфері фінансів» від 15 березня 2022 року // Офіційний вісник України. – 2022. – № 34.

18. Аналіз діяльності антикорупційних органів в Україні: результати та перспективи / О. С. Іванова // Юридичний журнал. – 2022. – № 4. – С. 78-83.

19. Електронне декларування: механізми протидії корупції / О. Я. Кравченко // Науковий вісник Національної академії прокуратури України. – 2021. – № 1.

20. Технології боротьби з корупцією: міжнародний досвід та українські реалії / В. П. Мельник. – К.: Наукова думка, 2019. – С. 180.

21. Правова природа корупційних злочинів у діяльності публічних службовців / А. К. Степаненко // Право і суспільство. – 2021. – № 3. – С. 40-45.

22. Роль органів внутрішнього контролю в запобіганні корупції / Л. С. Кудряшова // Актуальні проблеми права. – 2020. – № 7. – С. 51-58.

23. Протидія корупції в публічних фінансах: міжнародний досвід та українські реформи / О. В. Дробот. – К.: Ніка-Центр, 2022. – С. 250.

24. Курс антикорупційної політики в Україні / за ред. В. Л. Гречаного. – К.: Юрінком Інтер, 2021. – С. 400.

25. Міжнародний стандарт протидії корупції: практичний досвід для

України / І. Ю. Шевченко // Вісник Національного університету «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого». – 2022. – № 2. – С. 68-75.

26. Аналіз ефективності запобігання корупції у фінансових установах: порівняльний аналіз / А. М. Білик // Фінансова політика: теорія та практика. – 2020. – № 8. – С. 12-18.

27. Правові проблеми боротьби з корупцією у фінансовому секторі України / В. І. Соломко // Юридична наука. – 2021. – № 6. – С. 44-51.

28. Інституційні механізми контролю у боротьбі з корупцією / Н. І. Федоренко // Право і держава. – 2020. – № 2. – С. 26-33.

29. Моніторинг антикорупційних реформ в Україні: результати 2022 року / О. А. Черкасов // Політика та право. – 2022. – № 4. – С. 50-57.

30. Міжнародний досвід боротьби з корупцією в державних фінансах / С. М. Давиденко // Правова держава. – 2022. – № 6. – С. 12-19.

31. Правові аспекти державного фінансового контролю та боротьби з корупцією / Л. Г. Петрова // Фінансові дослідження. – 2021. – № 9. – С. 58-64.

32. Стратегії боротьби з корупцією в міжнародній практиці / П. В. Степанов // Міжнародне право. – 2021. – № 3. – С. 102-109.

33. Боротьба з корупцією у сфері фінансових послуг: досвід Європейського Союзу / В. М. Чернишов. – К.: КНТ, 2020. – С. 210.

34. Антикорупційна діяльність в Україні: досягнення та виклики / А. І. Петров // Український юридичний журнал. – 2022. – № 4. – С. 65-71.

35. Європейська конвенція про боротьбу з корупцією від 27 січня 1999 року // Офіційний вісник України. – 2000. – № 12.

36. Державний контроль у боротьбі з корупцією: національний та міжнародний досвід / В. К. Бойко. – Харків: Юрінком, 2020. – С. 265.